

Teories explicatives de les dificultats d'ajustament psicosocial dels nins adoptats

Patricia Ferrà Coll*

Introducció

Les primeres investigacions que inclogueren en les seves mostres nins adoptats i famílies adoptives foren les investigacions genètiques de principis del segle xx. Aquestes pretenien desvetllar la importància relativa de l'herència i de l'ambient en la intel·ligència humana. Aquests estudis no se centaven en l'adopció, sinó que la utilitzaven com a mitjà per estudiar la qüestió de l'herència i de l'ambient, de la mateixa manera com ho fan els estudis sobre bessons separats des de molt joves. No va ser fins a les dècades dels 40 i els 50 que es va passar d'una focalització en els estudis sobre el coeficient intel·lectual dels nins adoptats i no-adoptats a una època on començaren a proliferar estudis sobre la psicopatologia dels nins adoptats i a aparèixer les primeres avaluacions de resultats d'adopcions.

Pringle (1967), a la seva extensa revisió sobre estudis relacionats amb l'adopció, realitzats a EUA, Canadà i Gran Bretanya, entre 1948 i 1965, divideix aquestes recerques en sis grans blocs: 1) Estudis de seguiment i de predicció; 2) Estudis comparatius; 3) Estudis clínics; 4) Estudis referents a l'administració i a la pràctica de l'adopció; 5) Actituds de la comunitat vers l'adopció; 6) Mares fadrines. Un impuls important per a aquests estudis el donaren les autoritats de benestar infantil, les quals, després de la II Guerra Mundial, començaren a preocupar-se per esbrinar quins factors influençaven el procés adoptiu en el nin, en els pares adoptius i en la societat, i en quina mesura aquest procés podia predir-se abans de l'acolliment o col·locació del nin a la llar adoptiva. Estats Units i Gran Bretanya van esdevenir des d'aleshores països capdavaners tant en la investigació com en la pràctica de l'adopció.

Brodzinsky (1990) parla de dos factors que, durant aquesta primera

---

* Patricia Ferrà Coll és professora d'Intervenció educativa sobre problemes fonamentals de desadaptació social a la diplomatura d'Educació Social de la Universitat de les Illes Balears. L'adopció fou el tema de la seva tesi doctoral.

Adreça professional: Departament de Ciències de l'Educació. Edifici Guillem Cifre de Coïny. Universitat de les Illes Balears. Ctra. de Valldemossa, Km. 7,5. 07071 Palma de Mallorca.

meitat de segle, contribuïren a atreure lentament l'interès dels professionals de salut mental sobre els possibles riscos de l'adopció per al nin adoptat. D'una banda, el desenvolupament de les teories psicoanalítiques amb el seu èmfasi en el rol de l'experiència de la primera infància (Clothier, 1939, 1943) i, d'una altra, la investigació sobre els efectes adversos de la institucionalització i de la separació de les figures amb les quals el nin ha establert la relació d'afecció¹ (Spitz, 1945; Bowlby, 1951; Bowlby i cols., 1956; citats a Brodzinsky, 1990). Així, els inicis de la investigació sobre el desenvolupament psicossocial del nin adoptat se situen entorn a la psicoanàlisi i a la teoria del vincle, i per tant, no és d'estranyar que un nombre important d'aquestes primeres recerques se centrassin en l'estudi de mostres clíniques. Molts autors, com ara Clothier (1939, 1943), Levy (1937), Heilpern (1943), Epstein i Witmer (1937-1938), Mitchell (1944), Tarachow (1937), Barnes (1953) i la Child Adoption Research Committee de Nova York, entre d'altres, començaren a estudiar i a tractar l'adopció des de la perspectiva psicoanalista (autors citats a Brinich, 1990).

La dècada dels 60 va impulsar definitivament la investigació en matèria d'adopció. És a partir d'aquesta dècada que la psicologia de l'adopció comença a arrelar a través de dues contribucions molt rellevants, una a nivell empíric i una altra a nivell teòric:

a) Els estudis empírics de Marshall Schechter i altres (1960, 1964), de clara orientació psicoanalítica, constataren que, si bé la població de nins adoptats a la població general als EUA era al voltant d'un 1 o 2 %, hi havia un percentatge molt més gran d'aquests nins als serveis de salut mental de règim ambulatori. La publicació d'aquestes dades provocà el desenvolupament d'altres estudis epidemiològics sobre la incidència i la prevalença de l'atenció clínica en adoptats, com també d'estudis sobre la simptomatologia d'aquests pacients.

b) El 1964, després de més d'una dècada de recerca en el camp de l'adopció, David Kirk publicà el seu llibre *Shared Fate. A Theory and Method of Adoptive Relationship*, un estudi sociològic sobre les relacions entre els membres de la família adoptiva i el lloc que ocupa en el nostre context sociocultural (Kirk, 1984). Els estudis de D. Kirk foren el major intent, fins aleshores, de comprendre i conceptualitzar la vida familiar adoptiva més enllà de les vivències individuals de pares i fills, i contrastava amb els primers escrits psicoanalítics sobre adopció, que s'havien centrat en les dinàmiques individuals dels nins i dels seus pares.

Dels anys 60 ençà, aquest camp de recerca anà diversificant-se i enriquint-se progressivament, impulsat per les polítiques socials emergents,

---

(1) Utilitzarem la paraula «afecció» com a traducció d'«apego» o «attachment».

per la sensibilització, ja no sols dels organismes especialitzats o de defensa dels drets humans i de la infància, sinó d'una part important de la població. Anà evolucionant també arran de la influència de noves teories com la teoria ecològica, dels perfeccionaments dels dissenys i metodologies d'investigació i de l'evolució de la mateixa institució adoptiva. S'han criticat molt durament les primeres investigacions sobre la sobrerrepresentació dels nins adoptats a la població clínica infantil, sobretot la influència especialment negativa que ha tingut sobre pares adoptius i professionals, tot i la seva baixa fiabilitat. D'altra banda, la imatge encara «negativa» que tenia l'adopció aleshores constituïa, sens dubte, un clima molt propici per a la divulgació i creença dels resultats d'aquelles primeres investigacions. El sorgiment, durant la dècada dels 70, d'importants estudis longitudinals en poblacions no-clíniques (Bohman 1970, 1972; Bohman i Sigvardsson, 1978, 1979, 1980; citats a Bohman i Sigvardsson, 1990; Seglow i cols., 1972; Hoopes, 1982), com també el major control de variables intervinents, tant en aquests estudis longitudinals com en els transversals, suposaren un avanç qualitatiu molt important en la recerca sobre adopció i en feren més fiables els resultats.

L'evolució que suposen els estudis d'adoptats sobre mostres de població no-clínica, és un reflex de la influència de nous paradigmes teòrics, més enllà de les primeres aportacions de la psicoanàlisi. Es produeix un salt qualitatiu en la concepció dels problemes de la infància, el pas del camp de la salut mental al del benestar social. Ja no s'estudien els símptomes del nin i prou, sinó el context familiar en què creix. La importància de la relació pares-fill en el desenvolupament i el benestar emocional del nin se situarà fins i tot per sobre del seu estatus adoptiu. Es deixarà veure la influència de les teories ecològiques i sistèmiques, com també la de les noves teories cognitivoconductuals i, molt recentment, de les teories biogenètiques. Tot quedarà reflectit en canvis en els dissenys experimentals, els quals adquiriran una major complexitat i rigor metodològic.

Certament, els estudis d'adoptats sobre mostres no-clíniques suposaren una millora molt considerable respecte als estudis de mostres clíniques realitzats fins aleshores,² no sols per la major representativitat de les mostres estudiades sinó també perquè es comença a tenir en compte un nombre molt més gran de variables de naturalesa diferent: variables demogràfiques, variables específiques de l'adopció (edat d'adopció, història prèvia a l'adopció, contacte amb els pares naturals, raons de separació de les mares biològiques, antecedents biològics, reacció del nin a la comunicació sobre els orígens, etc.) i variables referents al context familiar adoptiu

---

(2) En cap moment no hem de pensar en la superioritat dels estudis no clínics sobre els clínics en termes absoluts. La investigació qualitativa i clínica és probablement l'única via per desvetllar i comprendre certs mecanismes, processos, dinàmiques, etc. en el si de les famílies adoptives i no adoptives.

(actituds i estils educatius dels pares, valoracions de pares i fills sobre la seva relació o interacció, clima familiar, personalitat o comportament dels pares, etc.).

D'altra banda, també es produeix un avanç important en la diversificació de les fonts i dels instruments de recollida d'informació: mentre que en els estudis clínics aquestes fonts solien ser els terapeutes, els psicòlegs clínics o altres professionals de la salut o de benestar social que feien una valoració del cas, i la tècnica de recollida d'informació era majoritàriament l'entrevista (i, en algun cas aïllat, els tests projectius), els estudis de mostres no-clínicas analitzats solen comptar amb més d'una font d'informació (pares, mestres, els mateixos nins, observadors o avaluadors externs) i amb una major pluralitat de tècniques de recollida de dades (entrevista, tests projectius, autoinformes, heteroinformes o escales de valoració validades, observació directa, registres, etc.).

Com a resultat de tot aquest procés podem parlar de cinc grans orientacions teòriques que tracten d'explicar les raons o els mecanismes de la major problemàtica psicossocial dels nins adoptats:

1. *Teories constructivistes socials i Teoria del rol social de Kirk*: Aquestes teories emfasitzen la influència de la construcció social de l'adopció (de la paternitat adoptiva i dels nins adoptats) sobre l'ajustament psicossocial d'aquestes famílies i nins, basant-se en l'estudi de les actituds de la comunitat cap a l'adopció (Miall, 1996). La Teoria del rol social de Kirk (1984) manté que la inhabilitat dels pares adoptius per afrontar diverses «deficiències de rol» intrínseques a la família adoptiva és la responsable dels patrons familiars disfuncionals i del comportament simptomàtic dels nins.

2. *Teories psicodinàmiques*: Les teories psicodinàmiques s'han centrat en aquells aspectes de l'experiència adoptiva que dificulten que l'adoptat pugui afrontar la pèrdua de l'objecte, la resolució del conflicte edípic i el desenvolupament d'una identitat del jo madura i estable (Schechter, 1960; Sorosky i cols., 1975 a Brodzinsky, 1990; Nickman, 1985; Brodzinsky, 1987; Schechter i Bertocci, 1990; Brinich, 1990).

3. *Teoria del vincle de Bowlby*: Aquesta teoria (Bowlby, 1969, 1973, 1980 a Delval, 1994) explica els problemes dels adoptats a partir de la separació primerenca i la pèrdua de la relació pares-fills que aquests sofreixen, especialment aquells que arriben a la llar adoptiva entre els 6 i els 12 mesos i aquells que experimenten múltiples acolliments posteriors abans de la finalització de l'adopció (Yarrow i Goodwin, 1973; Yarrow i cols., 1973; Steinhauer, 1983; citats a Brodzinsky, 1990).

4. *Teories biogenètiques*: Suggereixen que els problemes dels nins adoptats tenen un origen biològic associat a un increment de la vulnerabilitat genètica (Cadoret, 1990).

5. *Teories cognitives*: Relacionen els problemes d'ajustament dels adoptats amb certs factors del desenvolupament cognitiu, amb la consciència creixent del nin en relació amb el significat i les implicacions de ser adoptat i les estratègies utilitzades per afrontar l'estrès associat (Brodzinsky i cols., 1984; Brodzinsky i cols., 1987; Brodzinsky, 1990).

1. TEORIES CONSTRUCTIVISTES SOCIALS I TEORIA DEL ROL SOCIAL DE KIRK

Kirk (1959) fou el primer que féu referència i estudià el significat cultural de l'adopció en els casos de pares adoptius infèrtils. Realitzà diferents enquestes a pares adoptius³ i a persones de la comunitat⁴ sobre les seves actituds i experiències (en el cas dels pares adoptius) cap a l'adopció, que foren la base de la seva teoria. Kirk (1959) explicà que la concepció, l'embaràs i el naixement d'un nin no eren tan sols esdeveniments biològics i socials, sinó que representaven uns objectius culturals molt rellevants en el marc del matrimoni tradicional. Per Kirk (1959), els pares adoptius havien de funcionar sota unes obligacions de rol parental incongruents d'*integració* més *revelació*, que implicaven la posada en marxa de diferents mecanismes d'adaptació més o menys exitosos.

El 1964, Kirk desenvolupa la seva teoria, que suggereix que una de les qüestions fonamentals per a les famílies adoptives és la manera com aborden les diferències inherents a la vida familiar adoptiva. La infertilitat, la incertesa del temps que dura el procés d'adopció, la intrusió de les visites i de les entrevistes de selecció, l'estigma associat a la paternitat adoptiva, i la manca de models de rol disponibles per als pares adoptius són tasques, reptes i conflictes que diferencien les famílies adoptives de les no-adoptives. La família adoptiva ha d'afrontar tota una sèrie de dilemes i situacions d'incertesa inherents a la seva naturalesa, com ara la revelació (quan començar a contar-li-ho al nin, quina informació donar, començar a explicar o esperar a que el nin demani, etc.) i tota una sèrie de dilemes que hi estan associats (Kirk, 1984, 1a. ed. 1964):

— *Dilema de «l'Encantament» versus el «Desencantament» en la definició d'un rol parental*: El dilema dels pares adoptius és quina imatge d'ells mateixos i del seu rol trien. Poden considerar-se com qualsevol altre pare o mare i poden rebutjar les diferències objectives i subjectives entre la pa-

---

(3) Kirk (1955 a Kirk, 1959). *Rationale for a Study of Attitudes and Experiences of Adoptive Parents*. (Mimeografed) Montreal: McGill University School of Social Work.

Cynberg et al.: *Insight into adoption —A systematic Content Analysis of Mail Questionnaire Content*. Montreal: McGill University School of Social Work, 1958.

(4) Kirk (1953 a Kirk, 1959). *Community Sentiments in Relation to Child Adoption*. Tesi no publicada. Cornell University.

ternitat adoptiva i la biològica; d'aquesta manera sorgiran menys problemes en relació amb la societat («expectadors»), però en sorgiran més respecte als fills («actors principals») sobre el significat de l'adopció. Si trien l'opció del reconeixement de les seves diferències, recordant la seva situació original de privació i reconeixent la seva posició substituïda en l'escena, els seus problemes s'orientaran vers la comunitat en lloc de vers els fills.

— *Dilema de la integració versus la diferenciació*: En totes les famílies, naturals i adoptives, la integració és un objectiu comú en la criança dels nins, que està lligada a un segon objectiu, l'objectiu de la diferenciació (deslletament del pit o el biberó com a primera passa, «deslletament» de la mà, i finalment diferenciació mental), que donarà als nins una possibilitat progressiva d'independència. Perquè aquest procés de «deslletament» i de diferenciació progressiva sigui possible, el nin ha hagut d'experimentar primer uns vincles càlids i fermes, amb un arrelament intens i profund com a membre del grup familiar. El dilema dels pares adoptius és que s'espera que comencin la diferenciació pràcticament des del principi de la relació. Se'ls diu, per exemple, que utilitzin la paraula «adoptat», de manera que estan dient al nin que és diferent, al mateix temps que senten un desig especialment fort de vincular-se amb ell.

— *Dilema de la ignorància versus el reconeixement dels antecedents i el passat del nin*: Els pares adoptius es pregunten «què fem amb la informació que tenim sobre el seu passat?» Si trien guardar-la i tenir en compte la informació, tindran més ocasions de pensar en el nin com a diferent d'ells però a la vegada gaudiran d'una informació necessària en temps de crisi; si l'obliden, tindran més possibilitats d'identificar-se plenament amb el nin, encara que no tindran el recurs comentat. El dilema es resumeix en si els pares trien o no pensar en els orígens del nin.

— *Dilema de la Moral Reproductiva versus el Principi de Respecte a la Personalitat Individual*: És el dilema que es basa en el que els pares adoptius sentiran i pensaran sobre els pares biològics del nin, sobre les circumstàncies del seu naixement i cessió o abandonament. La qüestió és com poden sancionar el fill adoptiu per un comportament sexual o social incorrecte i a la vegada salvar la reputació dels seus pares naturals. Aquesta és l'àrea en la qual, segons Kirk (1984; 1964 1a. ed.), els pares adoptius mostren menys autoconfiança; es tracta de la qüestió que més eviten.

Aquests dilemes constitueixen la base de la Teoria de Kirk (1984) en relació amb com afronten els pares adoptius els hàndicaps de rol de la paternitat adoptiva que comentem. Kirk (1984) explica que algunes parelles reaccionen a aquestes discapacitats simulant de la millor manera possible la forma de vida d'una família no adoptiva. En les interaccions amb els seus fills, aquests pares comuniquen la importància d'oblidar el fet que són

adoptats i tot el que això comporta. Aquest patró de comportament s'ha anomenat «rebuig de diferència» (*«rejection-of-diference» (RD)*). Altres pares, en canvi, afronten obertament les diferències associades amb l'adopció, i intenten resoldre els conflictes i reptes de la família adoptiva fent referència de manera més directa a la seva condició, permetent-se a ells mateixos i als seus fills una major llibertat per sentir-se diferents i explorar aquests sentiments quan sorgeixen (amb una major empatia vers els fills respecte als seus sentiments, una major llibertat per pensar i parlar dels pares biològics). Kirk anomenà aquest patró «reconeixement de la diferència» (*«acknowledgment-of-diference» (AD)*). En la seva Teoria, Kirk estableix un continuïum entre els dos pols, que correspondrien als casos extrems d'aquests dos patrons actitudinals, comunicacionals i comportamentals. El pol del «reconeixement de la diferència» és el que possibilitaria un millor ajustament entre els membres de la família adoptiva, mentre que l'altre pol s'associaria sovint a una problemàtica més gran. Kirk suggereix que aquest darrer patró de «rebuig de la diferència» impedeix un clima d'acceptació i confiança familiar, que afectarà negativament el desenvolupament del nin.⁵

Encara que Kirk (1984) suggeria una relació lineal entre el continuïum de reconeixement de la diferència i el benestar psicològic dels membres de la família adoptiva, investigacions més recents han argumentat que aquesta relació és curvilínia (Brodzinsky i Reeves, 1987); és a dir, pares que tenen un comportament extrem, en un sentit o en l'altre, tenen fills que semblen experimentar un ajustament inferior. En la seva experiència clínica, Brodzinsky (1987) identificà un tercer tipus de patró comportamental que anomenaria d'«insistència en la diferència» (*«Insistence-on-Diference» (ID)*). En aquestes famílies, els pares adoptius no sols reconeixien les diferències inherents a la família adoptiva, sinó que les remarcaven i les convertien en un aspecte central de la família, identificant l'adopció i els antecedents genètics i socials dels nins amb l'origen dels problemes i distanciament familiar. D'alguna manera, aquesta era una forma en què els pares adoptius evitaven la responsabilitat sobre els problemes dels seus fills.

A partir d'estudis posteriors, Brodzinsky (1990) conclougué que l'efectivitat d'un determinat patró d'afrontament per part dels pares adoptius ha de valorar-se a la llum del context de les tasques del cicle vital familiar. En les primeres etapes del cicle vital familiar, quan el nin escara és molt petit, un patró de *RD* pot ser útil amb vista a aconseguir una cohesió i una uni-

---

(5) En relació amb aquests resultats i amb les clares posicions de Kirk, no podem oblidar estudis tan significatius com els de Lazarus i Folkman (1984 a Brodzinsky, 1990), que comprovaren que, encara que la negació és, en general, una estratègia d'afrontament inefectiva, a vegades pot facilitar resultats adaptatius, per exemple, quan la situació, l'amenaça o el dany és aparentment inalterable o quan, en certes ocasions, s'aplica a una part i no a la totalitat del problema, com en els primers estadis d'una crisi en els quals encara no es pot encarar el problema.

tat familiar necessàries, però quan aquests mateixos nins comencen a cercar respostes a les preguntes sobre l'adopció, sobre el seu abandonament i el seu passat, aquest mateix patró pot tenir efectes negatius, ja que tanca vies de comunicació que seran cada cop més difícil d'obrir. De fet, Brodzinsky i Jackiewicz (1987 a Brodzinsky, 1990) comprovaren que el patró de *RD* era comú entre pares de nins en la primera infància, però decreixia en intensitat entre els pares de nins més grans. Els pares de nins d'edat pre-escolar i escolar tendien a adoptar patrons d'afrontament d'*AD* o mixtos *AD-RD*, mentre que el patró *ID* era observat molt poques vegades, exceptuant els casos de famílies amb adolescents.⁶

La línia de recerca iniciada per Kirk (1959) respecte a l'estudi de la comunitat en la qual les famílies adoptives es formen i evolucionen no ha tingut gaire continuïtat. Encara que autors com Bagley i Gabor (1995 a Miall, 1996) han identificat la comunitat com un puntal del procés d'adopció i han recomanat recerques sobre aquest tema per guiar el desenvolupament de polítiques d'adopció, s'ha fet molt poca investigació empírica pel que fa a l'opinió de la gent sobre la naturalesa de l'adopció. Tot això, encara que sapiguem que la manera com la comunitat la defineix, influirà en les experiències de suport o de sanció social dels individus o famílies implicats en l'adopció.

Quasi quaranta anys després de la primera referència de Kirk (1959) sobre el significat cultural de l'adopció, els teòrics i investigadors del tema segueixen considerant, des de les Teories del constructivisme social, que la filiació adoptiva és concebuda com una paternitat de segona categoria respecte a la filiació biològica (Miall, 1996). Els lligams de sang sembla que encara estiguin conceptualitzats com a indissolubles i místics per naturalesa, transcendint altres tipus de parentius com ara els legals. Segons Bartholet (1993), les polítiques actuals i la pràctica clínica no afavoreixen la filiació adoptiva. En primer lloc, els biaixos queden reflectits en la construcció social de la infertilitat com un problema que requereix un tractament medicotecnològic per tenir fills biològics (Miall, 1994; Scritchfield, 1989 a Miall, 1996). Les parelles que no poden tenir fills estan utilitzant, cada vegada més, la tecnologia reproductiva per resoldre els seus problemes de fecunditat malgrat els possibles riscos, costos i complicacions que hi estan associats (Miall, 1989 a Miall, 1996) i es considera l'adopció com el darrer recurs. Bachrach i cols. (1991 a Miall, 1996) diuen que entre les dones infèrtils, que no poden tenir fills i que ho desitgen molt, sols la meitat han fet alguna passa cap a l'adopció.

---

(6) «In summary, although the present model suggests that adoptive parent coping strategies (and the communicative patterns that follow from them) are particularly important in understanding children's adoption adjustment, it is still unclear just how, when, and under what conditions, these coping strategies impact on children's adaptational outcomes...» (Brodzinsky, 1990: 22).

En segon lloc, la pràctica del treball social posa èmfasi en el manteniment dels nins amb els seus pares biològics i, en tercer lloc, la recerca clínica se centra en la patologia de la família adoptiva. Les parelles infèrtils candidates a l'adopció tenen una consideració diferent que les que estan motivades per raons socials o altruistes. Una gran part de la bibliografia teòrica sobre els pares adoptius és molt negativa, i n'ofereix una imatge com a persones traumatitzades per la infertilitat (Bartholet, 1993). Altres autors posen èmfasi en els problemes i patologies associades que poden tenir els pares infèrtils a l'hora de sentir-se amb els seus drets sobre els seus fills adoptius (Baran i cols., 1974 a Miall, 1996). Pel que fa a la relació entre pares i fills adoptius, en la recerca sobre el tema es remarquen dos patrons oposats (Sorosky i cols., 1978 a Miall, 1996): d'una banda, la de pares gratificants, insegurs, sobreprotectors, massa indulgents i permissius, sobrecompensadors i que tendeixen a sobrereaccionar enfront de les malalties del seus fills, i d'una altra banda, la de pares amb expectatives perfeccionistes i especialment rígids que pressionen els seus fills en els aspectes de rendiment escolar i assoliment general.

Pel que fa a la bibliografia de la síndrome del nin adoptat, Bartholet (1993) explica que sovint es considera vàlid l'argument que el nin adoptat, a causa de la seva transferència a la llar adoptiva ha de tenir necessàriament problemes d'identitat i esser propens a problemes en el desenvolupament de la seva personalitat. De la mateixa manera que la paternitat adoptiva és «construïda» socialment com una paternitat menys autèntica que la biològica, es considera que els nins adoptats no pertanyen a les famílies adoptives de la mateixa manera que els nins no-adoptats pertanyen a les seves famílies biològiques (Miall, 1996).

Finalment, la manca de sentit de pertinença i drets sobre els seus fills que experimenten els pares adoptius no sols és estudiada des de la perspectiva clínica, sinó també des de la sociològica. Kirk (1984, 1^a ed. 1964) fou el primer que relacionà els problemes de pertinença i drets parentals dels pares adoptius amb el procés de selecció que sofrien. Recentment, Bartholet (1993) també argumenta que la selecció i monitorització dels pares adoptius, que en cap moment pateixen els biològics, «és un poderós missatge sobre la inferioritat de l'adopció com a forma de paternitat». Miall (1987) comprovà que els pares adoptius reben sovint, encara avui, missatges contradictoris per part dels treballadors socials: «Vltros sou els seus pares *reals*?... Quan començareu a dir-li que no sou els seus pares *reals*?»; es tracta d'un missatge que dóna sovint la mateixa societat quan, a través dels medis de comunicació de masses, es diu: «els adults adoptats estan cercant els seus pares *reals*» (és a dir, els seus pares biològics), o quan es diu a un pare/mare candidats a l'adopció: «quan adoptis, probablement tindràs els teus propis fills» (Ward, 1981 a Miall, 1996). Per Bartholet, (1993) el llenguatge al voltant de l'adopció reforça la noció que la paternitat biològica és la real, la més intensa, la més significativa i la de

més amor. Miall (1987) observà que l'experiència de l'adopció era valorada positivament per la majoria de persones, encara que aquestes mateixes persones percebessin les creences negatives existents a la comunitat. D'aquí sorgien tres temes fonamentals lligats a l'estigmatització, basats en l'absència de lligams de sang: a) els lligams biològics són importants per a la creació de la vinculació i de l'amor; en l'adopció aquests lligams es veuen afectats; b) el desconeixement del passat genètic del nin/a fa als nins adoptats de «segona categoria»; c) els pares adoptius no són pares «*reals*». A l'estudi d'Amorós (1987), fet a Espanya, s'observa que, en general, els pares adoptius detecten actituds favorables cap a l'adopció per part de la comunitat, encara que s'accepta i s'entén amb més facilitat l'adopció de nins petits que la de nins més grans.

Un estudi exploratori recent sobre les actituds de la comunitat envers l'adopció, realitzat al Canadà (Miall, 1996), ens ofereix, malgrat tot el que acabem d'exposar, una visió esperançadora del tema. La majoria de persones d'una mostra de 150 canadencs no diferenciaven entre les experiències de paternitat de famílies o nins adoptius i biològics (85 % de les dones i 86 % dels homes), se centren majoritàriament en l'experiència de la vida familiar i remarquen la importància del compromís dels pares envers els fills, independentment dels processos reproductius. La majoria que creuen en aquesta similitud se centren en el comportament parental actual dels pares (funcionament familiar) i no en com el nin ha arribat a la família (formació familiar), al contrari d'aquella minoria que senten la paternitat adoptiva i biològica com a diferents, els quals remarquen la importància de l'embaràs, el naixement i els lligams de sang.

2. TEORIES PSICODINÀMIQUES

La perspectiva psicoanalítica de l'adopció no implica necessàriament una relació entre psicopatologia i adopció, sinó que és un intent de comprendre les actituds conscients i inconscients dels adoptats, dels pares adoptius i dels pares biològics, tal com s'han observat a través de la tècnica de la psicoanàlisi (Brinich, 1990). No podem parlar d'una relació entre adopció i unes categories diagnòstiques psiquiàtriques particulars. L'adopció no és una entitat unitària, però s'ha de dir que quan els adoptats arriben a demanar ajuda psiquiàtrica, l'adopció sembla haver jugat un paper important en l'origen de les seves dificultats (Barnes, 1953; Berger i Hodges, 1982; Berlin, 1986; Bernstein, 1983; Brinich, 1980; Brown, 1973; Colarusso, 1987; Davidson, 1985; Harmon i cols., 1982; Hodges i cols., 1985; Kaplan, 1982; Kernberg, 1986; Kramer, 1986; Nickman, 1985; Schechter, 1973; etc a Brodzinsky, 1990: 42). Així, la psicoanàlisi, de la mateixa manera que altres enfocaments, considera que l'adopció comporta certes tensions psicològiques en els implicats (els nins adoptats, els pares adoptius i els pares naturals), tensions, segons ells, associades a alguns

dels impulsos humans més bàsics (sexualitat i agressió, procreació i rivalitat) com també a les relacions humanes més elementals (com les de cònjuge amb cònjuge, i pares amb fills).

Des de la perspectiva psicoanalítica, la paternitat té unes funcions psicològiques de sublimació tan importants (defensives, reparadores, gratificadores i creatives) que si l'adopció no existís s'hauria d'inventar, per la necessitat que en tenen certs pares que no poden tenir fills biològics.⁷ La infertilitat és una realitat difícil d'acceptar, que implica pèrdues molt significatives: la pèrdua de la imatge d'un mateix o de la parella com a persona capaç de procrear, la pèrdua d'un fill biològic esperat que porti els nostres gens i els nostres somnis, somnis que no se solen fer conscients fins a la comparació del fill adoptiu amb el fill imaginari —de la mateixa manera que el nin adoptat tindrà també uns pares imaginaris.

Encara que la literatura sobre nins adoptats i, també sobre adults, hagi emfasitzat que el nin adoptat és un nin «elegit» i «estimat», Brinich (1995) entén que no podem oblidar l'altra cara de l'adopció: perquè un nin sigui candidat a l'adopció ha d'haver estat repudiat o «no volgut». Aquest autor ens diu que no és fàcil canviar un nin no desitjat per un nin desitjat, i és aquesta precisament la tasca dels pares adoptius: li han de comunicar, i n'han d'estar segurs ells mateixos, que el nin sempre pertanyerà a la seva família. Molts informes de psicoteràpia de nins adoptats amb problemes parlen de nins que se senten no volguts, no estimats, tenen fantasies de germans bessons perduts, invisibles o imaginaris, fantasies de ser de segona mà o d'haver estat venuts, d'haver estat segregats o robats, d'haver estat víctimes d'abusos, negligència o maltractaments, etc. Aquest sentiment de no ser estimats es manifesta a través de cinc temes que apareixen reiteradament a la bibliografia (Hodges i cols., 1985 a Brinich (1990): conflictes sobre dependència, por al rebuig, ira i desig de venjança, repetició d'experiències primerenques de desamparament i procés de dol. Aquests nins sovint provoquen a les seves famílies tractant-les com ells creuen que han de ser tractats, i intenten de desfer-se'n com ells mateixos creuen que foren abandonats.

Tots els aspectes relacionats amb el nin adoptat que comentem es relacionen directament, dintre de les teories psicodinàmiques, amb un tema que ha preocupat molt els investigadors: el de la formació del sentit d'identitat de la persona adoptada. La formació o el desenvolupament de la identitat fou definida per Erikson com un procés continu que té les seves

---

(7) Segons la psicoanàlisi, la paternitat és una defensa contra els impulsos agressius dels pares, contra l'ansietat de la nostra pròpia mort quan ens veiem replicats i immortalitzats en els nostres fills. La paternitat comporta també una gratificació narcisista implícita quan, a través de l'amor cap als fills estimem una part de nosaltres mateixos i donem als nostres fills la tasca de dur a terme els somnis que no hem pogut satisfer. La paternitat és també l'oportunitat de resoldre de manera «creativa» les pèrdues que hem sofert a través del nostre desenvolupament o els nostres desigs libidinals o agressius.

arrels en els primers estadis del creixement. Erikson (1950, 1959 a Hoopes, 1990) explicà el seu concepte psicossocial dels «vuit estadis de l'home». Segons Erikson, la persona evoluciona, al llarg de tota la seva vida, a través d'aquests estadis que constitueixen una espècie d'engranatge en el qual els primers preparen i condueixen cap als estadis posteriors. Cada etapa representa un encontre entre l'individu i el seu medi, amb uns conflictes específics que s'han de resoldre per seguir avançant. Però és l'adolescència l'etapa que ha estat considerada per un gran nombre d'autors com l'etapa de la formació de la identitat per excel·lència (Blos, 1970; Douvan i Adelson, 1966; Erikson, 1950; Marcia, 1967; citats a Hoopes, 1990). De fet, el cinquè estadi del desenvolupament psicossocial d'Erikson (1959 a Hoopes, 1990) es caracteritza per la crisi de la «identitat versus la difusió de rol», que implica, segons l'autor, una acceptació i benestar amb el propi cos, una consciència de futur i, consegüentment, una habilitat per prendre decisions. De tota manera, encara que la resolució de la crisi de l'adolescència es consideri una condició vital per a una formació de la identitat sana, aquesta s'assolirà com a resultat de moltes experiències vitals, entre les que hi ha d'haver una integració de les identificacions de la primera infància amb els diferents aspectes de la pròpia història psicossocial i de criança.

S'ha especulat sovint que la resolució de la crisi d'identitat és més complexa per a l'adolescent adoptat que per al no adoptat. S'han estudiat quatre grans camps de dificultats psicològiques relacionades amb els conflictes d'identitat en els adoptats:

1. Els trastorns en les primeres relacions objectals: El 1943, Clothier defensava que la pèrdua de la seguretat fonamental de la primera relació amb la mare biològica difícilment es podia compensar amb la millor de les mares substituïdes. Amb la mateixa visió, més aviat negativa, de les dificultats que pot trobar el nin adoptat en l'establiment d'uns vincles primerencs segurs i estables, es manifesten Schechter (1960) i Simon i Senturia (1966). Aquests autors consideren que és difícil per al nin adoptat integrar els sentiments ambivalents cap als pares adoptius, de manera que permetin una identificació realista i funcional.

2. Complicacions edípiques o sexuals: Des de la psicoanàlisi s'ha parlat de les dificultats que l'adopció pot comportar en tres àrees del creixement emocional de l'adolescent adoptat, que poden afectar el desenvolupament d'una identitat sexual estable; unes dificultats relacionades amb complicacions edípiques i sexuals (Easson a Brinich, 1990): 1) el procés d'emancipació de l'adolescent dels pares adoptius; els adolescents adoptats solen tenir més dificultats per resoldre els conflictes de dependència-independència que altres adolescents, atesa la seva especial vulnerabilitat a les experiències de pèrdua, rebuig i abandonament; 2) la resolució dels impulsos incestuosos en les relacions adoptives, atès que la barrera in-

cestuosa entre pares i fills o entre germans no és tan forta pel fet que no existeixen vincles de sang; 3) la identificació final amb els pares del mateix sexe i el desenvolupament consegüent de reciprocitat amb els pares del sexe oposat, ja que el manteniment de les fantasies sobre els pares biològics pot retardar l'acceptació i la identificació amb els pares adoptius.

3. El «romanç familiar»: Aquest conflicte apareix estretament lligat a les complicacions sexuals o edípiques explicades. Força autors, com ara Clothier (1943), Schechter (1960), Simon i Senturia (1966), han donat suport a la hipòtesi que la situació adoptiva afavoreix l'allargament i reforçament de les fantasies del «romanç familiar», les quals impedeixen la identificació de l'adolescent amb els seus pares adoptius. Brinich (1990) considera que si l'adopció és un tema tan popular a la literatura, en els mites i els contes és perquè ens permet la «fantasia del romanç familiar». Aquesta fantasia possibilita l'expressió de l'amor i l'odi al mateix temps, inicialment a pares diferents, els reals (dolents, castrants, limitadors...) i els imaginaris (perfectes), que s'integraran i conciliaran, amb el temps, en els pares reals. La resolució d'aquesta ambivalència és més complexa en el si de la família adoptiva, on els «pares imaginaris» també són reals, i adquireixen per tant una força especial. Siguin els pares biològics «els bons» o «els dolents», aquesta situació dificulta, segons els psicoanalistes, l'aprenentatge de viure amb persones envers les quals tenim sentiments contraris, d'amor i d'odi, i dificulta la fusió dels impulsos d'amor i odi.⁸

4. «Problemes genealògics»: Diferents autors (Wieder, 1978; Sants, 1964; citats a Hoopes, 1990) donen suport a la idea que la manca de lligams de sang complica el procés de consolidació de la identitat. El terme «estorment genealògic», utilitzat per primer cop per Sants, fa referència a la confusió i incertesa del nin que, o bé no coneix els seus pares biològics, o bé en té un coneixement incert. Per a Sants, aquest estat d'incertesa podria perjudicar de manera important la seguretat del nin i tenir repercussions en el seu desenvolupament, de manera que donaria lloc a una autoimatge insegura i a un sentit confús de la identitat a l'adolescència. Sants considera que les diferències en l'aparença o en les destreses intel·lectuals poden afectar la capacitat d'un nin d'identificar-se amb els seus pares adoptius i dificultar el sentiment de pertinença i de seguretat que els acompanya. Frisk (1964 a Hoopes, 1990) considerava que la manca de coneixement dels antecedents familiars en l'adolescent adoptat impedia el desenvolupament d'un «ego genètic», que és substituït per un «fantasma hereditari». L'adolescent pot tenir incerteses respecte al que passarà a la pròxima generació i pot pensar que si

---

(8) Els pares adoptius poden tenir el mateix problema: el nin adoptat és seu, però ha nascut d'altres pares i té gens aliens, de manera que, fàcilment, alguns pares *adoptius* poden rebutjar obertament certs aspectes del seu fill adoptiu (com ara comportaments agressius, sexuals, etc.) que «no són seus», i situen els nins en una difícil situació en la qual, o bé han de rebutjar una part d'ells mateixos, o bé han de rebutjar els seus propis pares adoptius (que també són part d'ells mateixos).

els seus pares biològics no foren capaços de fer-se càrrec d'ell, potser és que eren d'alguna manera inferiors a altres pares.

3. TEORIA DEL VINCLE DE BOWLBY

John Bowlby, partint de la teoria psicoanalítica de Freud, i basant-se també en l'estudi de la formació de vincles en els animals (Lorenz, 1950 a Delval, 1994), estudià diversos casos de privació afectiva durant la infància. El 1944, Bowlby realitzà un estudi sobre delinqüents juvenils i descobrí que un tret comú en les seves històries era la carència d'atenció materna i d'afecte. El 1950, redactà un informe per a l'Organització Mundial de la Salut titulat *Atenció Materna i Salut Mental*, en el qual concloué: «Considerem essencial per a la salut mental que el nadó i el nin petit experimentin una relació càlida, íntima i continuada amb la mare (o substitut matern permanent) en la qual ambdós trobin satisfacció i goig». El seu coneixement dels treballs dels etòlegs, el contacte amb Lorenz i els seus estudis posteriors el portaren a formular, a partir del 1958, la teoria del vincle.

Segons aquesta teoria la relació amb els altres és una necessitat primària i té un valor important per a la supervivència dels individus. El nin no pot valer-se per ell mateix, i a partir del moment en què comença a desplaçar-se, cosa que sol succeir mesos després del naixement, mantenir-se pròxim a un adult constitueix una garantia per a la seva supervivència. Així, el fet que un nin es mantengui pròxim a un adult serveix per protegir-lo de molts perills i la formació del vincle és una necessitat primària que no es basa en altres necessitats. Bowlby denominà aquesta primera relació «afecció» («*attachement*» o «*apego*»). L'afecció és un lligam durador que s'estableix per mantenir el contacte i que es manifesta en conductes que promouen aquest contacte (plorar, cridar o somriure, desplaçar-se cap a l'adult, etc.); aquestes conductes es farien especialment intenses en les separacions o davant els perills (Delval, 1994).

Rutter (1990, 1a. ed. 1972) distingí entre els efectes a curt i a llarg termini de la privació materna. S'entén per efectes a «curt termini» la resposta immediata a una experiència de privació i a la conducta mostrada en els mesos següents, i per efectes a «llarg termini» aquells detectats uns anys més tard, bé després d'un breu període de privació o d'una privació contínua i prolongada. Els efectes a curt termini s'estudiaren, sobretot, en nins hospitalitzats o en guarderies residencials (Vernon i cols., 1965; Yarrow, 1964; citats a Rutter, 1990) i es va observar en la majoria, però no en tots, una primera reacció immediata d'angoixa i plors (que es denominà «període de protesta»), seguida per tristesa i apatia («fase de desesperació») i, finalment, per una etapa en la qual el nin estava aparentment satisfet, però semblava perdre l'interès pels seus pares («*desafecció*», en termes de Robertson i Bowlby) (Bowlby, 1958, 1962, 1968; Robertson i Bowlby, 1952 citats a Rutter, 1990). Aquestes reaccions estan ben demos-

trades. El que encara es discuteix és el seu significat clínic i els mecanismes psicològics implicats. Un altre símptoma observat és el retard en el desenvolupament (Provence i Lipton, 1962 a Rutter, 1990), especialment en les àrees del llenguatge i en les respostes socials.

Els efectes a llarg termini de la privació materna es començaren a plantejar des dels estudis clínics. Bender (1947 a Rutter, 1990), Bowlby (1946 a Rutter, 1990) i altres estudis revisats per Bowlby (1951) revelaren l'existència d'una correlació important entre la delinqüència, la psicopatia i múltiples experiències de separació i l'assistència a institucions. Rutter (1990) considerava que arran d'aquests estudis es podia arribar a la conclusió que en nins amb alteracions serioses en la seva vida familiar primerenca es descobrien problemes de conducta,⁹ de personalitat, de cognició i de desenvolupament físic, tot i que els resultats eren força heterogenis i que encara s'havia de determinar quin tipus de «privació» corresponia a certs tipus de conseqüències a llarg termini.

Una qüestió de gran interès teòric i pràctic i que ha estat poc estudiada és la diferència entre la impossibilitat de formar vincles i la seva ruptura. Si el factor nociu és la ruptura del vincle, aleshores els educadors d'institucions haurien d'intentar no fomentar-los, perquè els nins sofrissin menys amb la separació. Si, en canvi, és la impossibilitat de formar vincles el més nociu, s'hauria d'afavorir una relació intensa i estable per tal d'estimular l'afecció dels nins. Sembla que, efectivament, els efectes de la ruptura del vincle i la impossibilitat de la seva formació són diferents. Pringle y cols. (a Rutter, 1990) descobriren que els nins estables quasi sempre havien romàs amb les seves mares fins ben entrat el primer any i, per tant, havien tingut la possibilitat d'establir vincles abans del seu ingrés. A més, els nins més estables havien viscut més sovint una relació més depenent i prolongada amb un progenitor o un substitut després de la institucionalització. Per contra, els nins mal adaptats no havien tingut la mateixa oportunitat de crear o mantenir vincles estables i es caracteritzaven per una incapacitat de relacionar-se amb adults o amb altres nins. D'altra banda, la comparació de nins que han viscut els primers tres anys de vida en una institució (amb una major dificultat per formar vincles) amb nins que han passat aquests anys en una llar familiar, mostrà que els primers es caracteritzaven per la seva incapacitat a sotmetre's a unes regles, una absència de sentiment de culpa, un anhel d'afecte i una incapacitat per mantenir unes relacions duradores (Golfarb, 1955 a Rutter, 1990). Sembla que, efectivament, existeix un període sensible (no «crític», terme amb connotacions d'irreversibilitat) per al desenvolupament de l'afecció rere el qual aquesta és molt més difi-

---

(9) Segons aquesta teoria, el nin agressiu, que ho romp tot, que es fa insuportable per als adults que l'envolten està manifestant el seu malestar per les seves carències respecte a unes figures d'afecció; el seu comportament serà, a vegades, l'única manera d'aconseguir alguna atenció, encara que sigui negativa, de rebuig o de càstig.

cil de crear. Aquest període començaria cap als 5 o 6 mesos i duraria almenys fins als 2 o 3 anys, segons indiquen els resultats aparentment bons de nins que després d'una primera assistència institucional resideixen en aquesta edat en llars acollidores o adoptives.¹⁰

La importància de l'afecció durant la vida futura és vital, segons Bowlby, ja que en les seves relacions d'afecció l'individu construirà un model del món i de si mateix a partir del qual actuarà, comprendre la realitat, anticiparà el futur i construirà els seus plans. L'establiment d'aquesta primera relació tindrà una gran importància en les relacions socials posteriors i també en el desenvolupament intel·lectual del nin, atès que una relació d'afecció adequada serà una bona base perquè el nin explori el món amb seguretat, i li permeti una major independència. Avui se sap que una afecció segura augmenta l'exploració, la curiositat, la solució de problemes, el joc i les relacions amb els companys; en una paraula, permet una obertura major i més positiva al món. Les persones que estableixen una vinculació segura amb les primeres figures significatives tenen més confiança en elles mateixes, se saben estimades i això els dona seguretat, confiança en si mateixes i en els altres. En canvi, una afecció insegura fa que qualsevol conducta ambivalent o poc clara de les persones amb les quals un se sent vinculat afectament s'interpreti com un rebuig total o derivi en la desesperació o en el rebuig. Aquests individus necessiten contínues mostres d'afecte per sentir-se segurs perquè el seu model mental no inclou una idea interioritzada de l'altre com algú permanentment disponible, al qual podem recórrer quan el necessitem (Delval, 1994). Encara que no tinguem proves concloents, diversos treballs semblen indicar una continuïtat important entre les relacions infantils i les adultes.¹¹ Mary Main i

-
- (10) El vincle no es forma de cop, sinó que travessa diverses fases. Inicialment, durant els primers mesos, el nin comença a atendre a les persones però no sol diferenciar entre unes i altres, comença a interaccionar amb mirades, somriures, sons... indiferenciats. A partir dels 3 mesos aproximadament, comença a produir respostes diferenciades cap a una o cap a unes poques persones, la/es que el cuida/en, i estableix amb ella/es un contacte especial. Aquesta fase dura fins als 6 mesos, més o menys. En una tercera etapa, a partir dels 6-7 mesos, el nin no sols diferencia clarament una persona sinó que intenta mantenir-se a prop d'ella o en contacte visual o directe. El nin ja no sols respon als senyals dels altres sinó que inicia ell mateix gestos i accions, comença a desplaçar-se sol i intentarà seguir activament la figura d'afecció. En aquesta fase ja podem dir que existeix una «afecció» en el ple sentit de la paraula, la qual durarà fins als 3 anys aproximadament. La quarta fase, d'una naturalesa diferent, suposarà la concepció, per part del nin, de la mare com un ésser independent, el qual començarà a entendre les seves motivacions, desigs, sentiments i estats d'ànim.
- (11) Hazan & Shaver (1987 a Delval, 1995) diferenciaren tres tipus d'«afecció» en els adults:
- a) Evitació: Quan la persona se sent incòmoda quan és a prop dels altres, li resulta difícil confiar-hi plenament i dependre'n, es posa nerviosa quan algú està molt pròxim i sovint les seves parelles reclamen precisament una major proximitat;
  - b) Segur: Li resulta fàcil estar pròxim, es troba còmode quan algú depèn d'ells o quan són ells qui depenen d'un altre; no se solen preocupar pel fet de ser abandonats o perquè algú estigui a prop d'ells;
  - c) Ambivalent: Troben que els altres es resisteixen a estar tan pròxims com els agradaria; sovint els molesta que la parella no vulgui estar amb ells o no els estimi realment; desitgen confondre's plenament amb l'altre i aquest desig fa por i allunya la gent.

cols. (1985 a Delval, 1994) trobà que els tipus d'afecció tendien a reproduir-se entre pares i fills, encara que alguns pares aconseguien rompre aquesta cadena intergeneracional quan era negativa. No podem dir, explica Delval, que les relacions infantils determinin les adultes de manera absoluta; una mala relació pot compensar-se amb altres relacions posteriors millors encara que tampoc no hem de menysprear la importància dels primers contactes socials en la vida posterior.

4. TEORIES BIOGENÈTIQUES

Una possible explicació de les diferències en el desenvolupament (intel·lectual, comportamental, etc.) entre els nins adoptats i no-adoptats és l'existència d'un bagatge genètic desfavorable entre els primers en comparació amb els segons. Cap a finals del segle passat es féu un esforç molt important per estudiar els factors que influeixen en la personalitat i les capacitats humanes, amb la finalitat de millorar la raça. En aquest moviment, el britànic Francis Galton (1822-1911) dedicà tota la seva vida a l'estudi de la variabilitat humana, social, intel·lectual i temperamental. Galton concebé dues grans fonts de variabilitat que han estat objecte d'estudi durant tot aquest segle: l'herència i l'ambient, «*nature i nurture*», la qüestió ha estat: quin és el pes relatiu de cada un d'aquests factors en el desenvolupament humà?

En el debat d'aquest segle s'ha passat alternativament, i en funció de la perspectiva teòrica de referència, d'emfasitzar la importància de l'herència exclouent-ne l'ambient, a la situació inversa, maximitzar la rellevància de l'ambient tot ignorant-ne la base biològica. Darrerament, i coincidint amb una major confiança en les dades empíriques, s'estan adoptant postures menys extremes i probablement més enriquidores. Moderns models matemàtics fan possible fins i tot mesurar la interacció de factors genètics i ambientals (Plomin, DeFries i Loehlin, 1977 a Cadoret, 1990), per conèixer com determinats entorns augmenten i disminueixen significativament la probabilitat que comportaments genèticament determinats es manifestin. La consideració dels factors genètics aporta una dimensió clau a la comprensió del comportament humà, ja no podem acceptar que els nins són una «*tabula rasa*» sense res més.

En el camp de l'educació, hi ha sovint reticències a l'hora de reconèixer el pes de les variables genètiques, atès que aquestes són interpretades com «*uns condicionants insalvables*». Plomin (1995: 33) ens revela nous enfocaments sobre aquest tema quan ens diu que «... *heritability does not imply untreatability*». Encara que pugui semblar paradoxal, el coneixement del risc genètic ha de ser una ajuda per a la predicció i la prevenció (Rutter i cols., 1990 a Plomin 1995). La investigació sobre la influència de la genètica en el comportament ens dóna la millor evidència de la influència dels factors no genètics en el desenvolupament del compor-

tament i demostra que els factors genètics sumen menys de la meitat de la variància de la majoria de desordres i dimensions comportamentals. Hem de tenir clar que la influència genètica es refereix a predisposicions probabilístiques més que a una programació predeterminada. Les investigacions més recents sobre la influència dels factors genètics ja no se centren tant en la recerca de relacions directes entre diferents trastorns psiquiàtrics o trets de personalitat i l'herència genètica, sinó en la influència d'aquesta darrera en la relació entre el desenvolupament del nin i el seu entorn ambiental.

D'entrada, les recerques efectuades la darrera dècada sobre aquest tema coincideixen en un resultat clau: la contribució dels factors genètics sobre les mesures del clima de l'entorn familiar. Aquesta influència significativa de la genètica s'ha detectat en diferents estudis amb dissenys genètics que inclouen bessons idèntics i fraternals, germans adoptius i no adoptius, germans per part dels dos pares i germanastres, pares adoptius i no adoptius i la seva descendència, i combinacions d'aquests dissenys com els d'adoptats i bessons criats separats (DeFries i cols., 1994; Plomin i cols., 1994; Plomin i cols., 1988; Braungart, 1994; Lytton, 1977, 1980; Rende i cols., 1992; Reiss i cols., 1994; Rowe, 1981, 1983; Baker i Daniels, 1990; etc. citats a Plomin, 1995). Els estudis de comportament genètic inicials utilitzaven autoinformes sobre el clima familiar, de manera que els investigadors no podien saber si aquests donaven una informació verídica sobre l'entorn familiar real o simplement sobre les percepcions d'aquest entorn que podien estar genèticament afectades (Hur i Bouchard, 1995 a Ge i cols., 1996). Els estudis més recents han comprovat que es detecten les mateixes contribucions genètiques a partir dels informes dels pares (Plomin i cols., 1994) i de les observacions gravades i codificades de les interaccions familiars (Dunn i Plomin, 1986; O'Connor i cols., 1995; Rende i cols., 1992 a Ge i cols., 1996).¹²

D'altra banda, la reconeguda correlació entre les mesures d'entorn familiar i les de resultats en el desenvolupament s'han interpretat sovint en una única direcció: el comportament parental és considerat la causa del comportament dels nins, mentre que la relació de causalitat contrària, de fills a pares, tan sols ha estat suggerida a nivell teòric (Russell i Russell, 1992 a Plomin, 1995) i poc explorada a nivell experimental. Existeix, però, una tercera explicació alternativa a la correlació entorn-ajustament

---

(12) En un estudi s'observà, per exemple, la interacció mare-fill a 1, 2 i 3 anys de germans adoptats i no adoptats, i es va comprovar que el factor afecte/atenció maternal presentava unes majors correlacions entre els germans no adoptats (genèticament relacionats) que entre els adoptats (no relacionats genèticament) (Rende i cols., 1992 a Plomin, 1995; *Colorado Adoption Project*). En un altre estudi, les correlacions entre bessons idèntics, pel que fa a diferents variables de tracte parental, com ara jugar amb el nin o l'ús del raonament, eren majors que entre bessons fraternals entre els idèntics (amb la mateixa càrrega genètica) a l'edat de 2 anys (Lytton, 1977, 1980 a Plomin, 1995).

(o entorn-desenvolupament del nin), que és la integració d'un «tercer factor», el factor genètic, que podria explicar part de les associacions entre mesures de l'entorn i comportamentals; podríem parlar d'una mediació genètica en les associacions entre entorn familiar i ajustament psicossocial (Plomin, 1995).

Ja que s'observa que els factors genètics contribueixen a les mesures de l'entorn i que, a la vegada, contribueixen a les mesures dels resultats del desenvolupament, és probable que els factors genètics siguin, en part, responsables de la predicció dels resultats del desenvolupament des de les mesures ambientals. La recerca feta en aquest sentit es basa en aquesta hipòtesi (Plomin, 1995). La correlació genotip-entorn es refereix, així, a la correlació entre les influències genètiques i ambientals sobre un determinat tret comportamental o de personalitat. S'han descrit tres tipus de correlacions genotip-ambient en la literatura sobre aquesta matèria, que s'estudien a partir de diferents dissenys de recerca (Plomin i cols., 1977 a Plomin, 1995): a) *Correlació genotip-entorn passiva*: El nin hereta passivament de l'entorn parental el que està correlacionat amb les seves predisposicions genètiques; b) *Correlació genotip-entorn reactiva*: Experiències dels al·lots que deriven de les reaccions de l'altra gent pel que fa a les seves propensions genètiques; c) *Correlació genotip-entorn activa*: Els nins seleccionen, modifiquen, construeixen i reconstrueixen experiències que estan correlacionades amb les seves propensions genètiques.

Aquests nous enfocaments sobre l'estudi del desenvolupament humà obren noves vies de recerca i de comprensió. Veiem que els factors genètics no sols contribueixen a determinats desordres en els nins, sinó també al fet que aquests realitzin una construcció activa de l'experiència que estigui correlacionada amb les seves predisposicions genètiques. La hipòtesi que els factors genètics estan implicats en la manera com els nins seleccionen, modifiquen i creen els entorns que ells experimenten no és nova (Scarr i McCartney, 1983 a Ge et al., 1996) encara que mai no s'hagués arribat a demostrar. Això implicarà que la prevenció no sols s'haurà de basar en factors de risc ambientals i genètics, sinó també en factors de risc genotip-entorn, que es troben en la correlació entre genètica i ambient. Des d'aquesta perspectiva, les mesures ambientals tradicionals no poden considerar-se estrictament com a tals, ja que avui sabem que inclouen efectes genètics. Aquest raonament ha portat alguns investigadors a afirmar que la investigació sobre socialització en famílies on els individus estan relacionats genèticament és fonamentalment defectuosa (Rowe, 1994 a Plomin, 1995). Encara que les teories del desenvolupament ja s'han anat decantant des dels models passius del desenvolupament cap als models que reconeixen el rol actiu dels nins en la modificació, selecció i creació dels seus entorns, la investigació no sol abordar amb consistència aquests plantejaments. Amb aquest objectiu s'haurien de crear instruments per mesurar l'entorn que fossin capaços de reflectir millor el rol actiu del nin en la construcció i en la reconstrucció de la

seva experiència (Pike i cols., 1994 a Plomin, 1995), s'haurien d'aplicar unes mesures de l'entorn que estiguessin menys influenciades per factors genètics¹³ com també unes relacions entorn-ajustament que no sols fossin significatives sinó molt robustes per tal de permetre l'estudi posterior de possibles implicacions genètiques (Plomin, 1995).

5. TEORIES COGNITIVES

Brodzinsky (1990) presenta el *Model d'estrès i afrontament en l'ajustament a l'adopció dels nins*, desenvolupat a partir dels seus treballs anteriors sobre el desenvolupament cognitiu i sobre els factors psicosocials en l'ajustament a l'adopció (Brodzinsky, 1984, 1987; Brodzinsky et al, 1980; Brodzinsky i Huffman, 1988; Brodzinsky, Singer i Braff, 1984; Brodzinsky et al, 1986). Aquest model es fonamenta en el treball de Lazarus i col·laboradors sobre l'estrès i el seu afrontament (DeLonguis et al, 1982; Lazarus et al, 1985; Lazarus i Folkman, 1984 citats a Brodzinsky, 1990)¹⁴ i en el model psicosocial d'Erikson (Brodzinsky, 1992) sobre les principals tasques psicosocials que ha d'afrontar la persona al llarg de la seva vida en els set estadis del desenvolupament.¹⁵

Un pressupost bàsic del model de Brodzinsky (1987), provinent de les teories psicodinàmiques, és que l'adopció implica pèrdues diverses. Brodzinsky (1987) considera l'adopció com a una experiència estressant,¹⁶ en la mesura que implica per al nin pèrdues que augmentaran la seva vulnerabilitat als problemes emocionals i comportamentals. Aquest autor ha suggerit que la majoria d'aspectes considerats patogènics en el comporta-

---

(13) En els estils disciplinars parentals s'ha comprovat, per exemple, que el control parental mostra una menor influència genètica (genètica del nin) que la dimensió d'afecte (acceptació-rebuig parental) (Rowe, 1981, 1983 a Plomin, 1995). Interpretant aquests resultats s'ha suggerit que el control parental és una dimensió amb una direccionalitat de pares a fills més clara, en el sentit que els pares orienten, dirigeixen i controlen els seus fills de manera més o menys planificada, seguint unes pautes, mentre que l'afecte parental sembla una qüestió de resposta a la disposició del nin més que una elecció conscient dels pares (Lytton, 1991).

(14) Lazarus i cols. (1984) i Lazarus & Folkman (1985) no sols consideraren la interacció entre estimul i resposta com a component bàsic de l'estrès, sinó que incorporaren processos d'avaluació cognitiva, d'afrontament de l'estrès i de mecanismes de defensa i del context social en un model comprensiu del rol de l'estrès en el desenvolupament de la malaltia física i psicològica.

(15) Erikson contemplava cada estadi de la vida com a conflicte entre dues posicions oposades (confiança vs. desconfiança, autonomia vs. llàstima o dubte, iniciativa vs. culpabilitat, competència vs. inferioritat, etc.). Quan el conflicte es resol i l'individu passa al següent estadi, el conflicte anterior es fa menys rellevant, però mai no desapareix, sinó que sempre estem lluitant per les qüestions que sembla que hem resolt en etapes prèvies de la vida (Brodzinsky et al., 1993).

(16) Les diferents teories que tracten el tema de l'adopció coincideixen totes en aquesta assumpció.

ment del nin adoptat no són més que manifestacions incompreses d'un procés d'adaptació de dol. Es parla d'un sentiment de pèrdua que, evidentment, es viurà amb intensitat diferent i tindrà diferents implicacions en funció de la història particular de cada nin, però que existirà fins i tot en el nin adoptat amb dies o mesos, que no ha conegut als seus pares biològics. Brodzinsky (1990) no es refereix sols al sentiment de pèrdua dels pares biològics i dels orígens quan el nin comença a comprendre les implicacions de ser adoptat, sinó també a la pèrdua d'estabilitat de la relació amb els seus pares adoptius (Brinich, 1980; Brodzinsky, 1987; Nickman, 1985), a la pèrdua d'ell mateix (Brodzinsky, 1987) i de la continuïtat generacional (Sants, 1964 a Brodzinsky, 1990) i a la pèrdua d'estatus pel fet de «ser diferent» (Kirk, 1984; Nickman, 1985).¹⁷

Acceptada l'existència d'un sentiment de pèrdua, es planteja que l'ajustament del nin (a curt i a llarg termini) està mediatitzat per diferents processos de valoració cognitiva (*Cognitive Appraisal*) i pels seus esforços d'afrontament de l'estrès (*Coping Efforts*). La valoració cognitiva inclou tant la interpretació del nin sobre el significat de ser adoptat i el seu potencial com a factor que provoca estrès, com l'avaluació subjectiva dels propis recursos per fer front al conflicte. La capacitat d'afrontament inclou una varietat d'estratègies que entren en funcionament com a resposta a l'estrès percebut per l'adopció, estratègies focalitzades en el problema (acció instrumental, negociació, recerca de suport, d'informació, etc.) o focalitzades en l'emoció (minimització, negació, distanciament, autoculpabilització, etc.).

D'altra banda, la valoració cognitiva i els esforços d'afrontament dependran d'una gran quantitat de variables personals com ara l'autoestima del nin, el seu sentit de competència i control, els valors, el nivell de funcionament cognitiu, etc. L'experiència clínica suggereix que els nins amb una baixa autoestima, amb un pobre sentiment d'autoeficàcia i amb un sentit del control personal disminuït, tendeixen a avaluar la seva adopció com una experiència més negativa. És freqüent que aquests al·lots, diu Brodzinsky (1990) s'autoculpabilitzin per raó de l'abandonament que han sofert i tinguin sentiments de depressió, introversió i comportaments d'incomunicació o, a la inversa, que culpin els seus pares adoptius o biològics (o a altres) per aquestes raons, i presentin un comportament més externalitzador com ara l'agressivitat, un comportament d'oposició, mentides, robatoris, etc. (Brodzinsky, 1987). Altres variables personals que també considera l'autor són el sentit de confiança interpersonal del nin i el grau de compromís de la família adoptiva, dues variables que formen part d'un pro-

---

(17) Molts autors parlen també dels sentiments de pèrdua dels pares adoptius, pèrdua de la seva capacitat reproductora (sobretot, tradicionalment, en els casos d'esterilitat) i pèrdua dels primers dies, mesos o anys de la vida del seu fill. Els pares han de superar adequadament aquests sentiments per poder ajudar el seu fill a afrontar els seus (Howe, 1992).

cés de vinculació més general al qual han fet referència nombrosos autors en el context de l'ajustament de l'adopció (Brodzinsky, 1987; Fahlberg, 1979; Singer i cols., 1985; Steinheuer, 1983; Yarrow i Goodwin, 1973; Yarrow i cols., 1973; citats a Brodzinsky, 1990).

Totes aquestes variables personals estaran relacionades amb unes variables biològiques i ambientals. A partir d'aquestes darreres Brodzinsky (1990) desenvolupa la recerca i les teories que acabem de comentar. A més, el model és circular, de manera que considera que els resultats adaptatius a curt termini tindran una influència directa sobre diverses variables personals i una influència indirecta a través del seu impacte sobre experiències ambientals més generals (Fig. 1). Així, des d'aquest model, l'ajustament a l'adopció és entès com un procés transaccional en el qual les variables personals, els processos avaluatius i d'afrontament i els resultats de l'adaptació estan en una interacció contínua.

Brodzinsky (1990) recull, en la teoria que comentem, els resultats de les seves investigacions sobre els canvis en la comprensió i concepció de l'adopció que tenen lloc a través del desenvolupament dels nins i adolescents adoptats (Brodzinsky i cols., 1984a; Brodzinsky, 1987; Brodzinsky i cols., 1980; Singer i cols., 1982; Brodzinsky i cols., 1986; citats a Brodzinsky, 1990). A partir del model d'Erikson del cicle vital, Brodzinsky i cols. (1993) expliquen el procés a través del qual l'adoptat realitza, al llarg de tota la seva vida, dues tasques fonamentals: la recerca de la pròpia identitat i l'afrontament de l'experiència de pèrdua.

Reflexions finals

Tot i l'especial inclinació que qualsevol de nosaltres pot tenir cap a una o altra de les teories a què he fet referència en les pàgines anteriors, crec que hem d'acceptar la important contribució que totes i cada una fan a la comprensió de la problemàtica de l'adopció. Crec que són teories complementàries i, sens dubte, l'evolució de les ciències socials i de la ciència en general, no ens permet aferrar-nos a explicacions parcials o simplistes del funcionament humà. Tots podem estar d'acord en què factors sociològics, psicològics (intrapersonals i interpersonals) i biològics conformen una espessa xarxa d'elements en interacció contínua que són necessaris per comprendre la institució adoptiva (i la realitat humana), però es fa difícil coordinar esforços entre disciplines tradicionalment tan oposades i dissenyar estudis on es contemplin en profunditat aquestes dimensions. Potser els investigadors de tendència biogenètica són els que s'han aventurat més en la consideració simultània de factors ambientals i biològics i en l'estudi de la seva interacció, més enllà dels plantejaments teòrics. Aquest

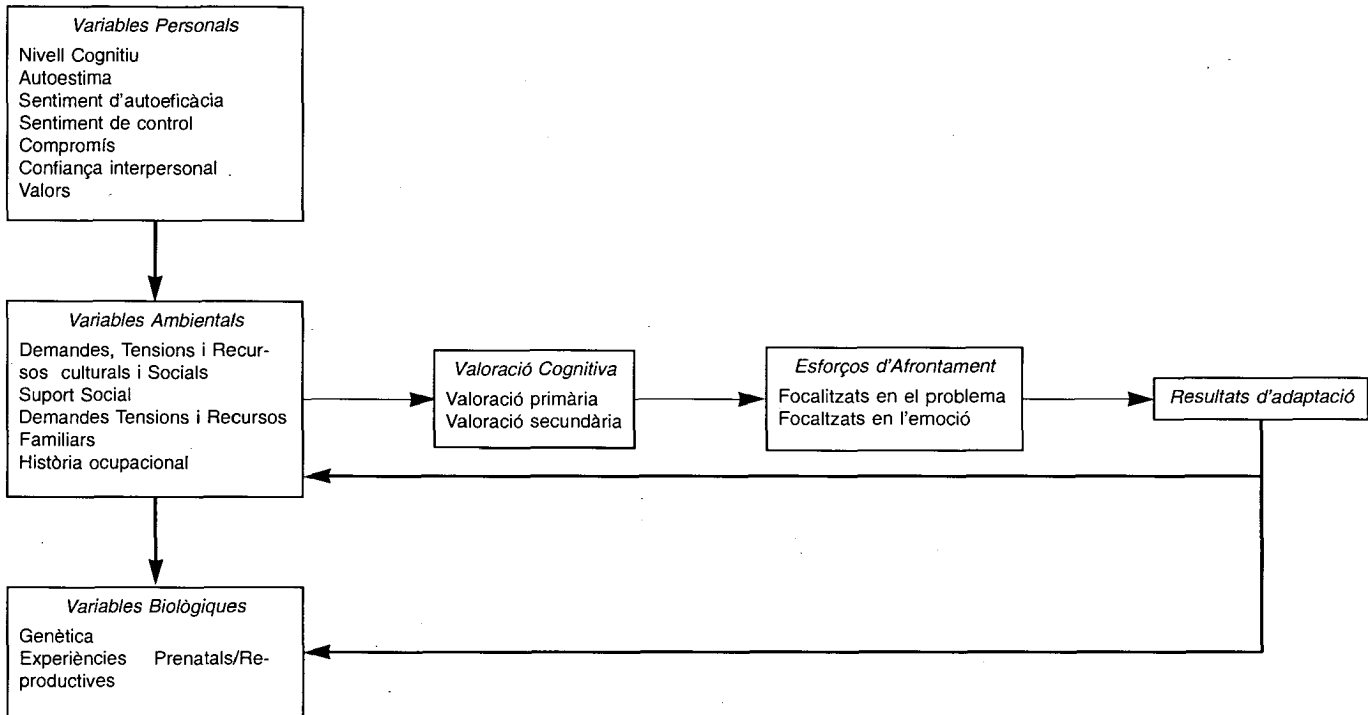

Fig. 1: «Model d'Estrés i Afrontament en l'Ajustament a l'Adopció dels Nins» Brodzinsky, D.M. (1990: pàg.11)

és un repte que tenim pendent en el camp de l'adopció, sobretot tenint en compte que l'adopció, com en els estudis de bessons separats des de molt joves, constitueix un àmbit privilegiat per a l'estudi de la influència de l'herència i de l'ambient en el comportament humà.

Hem analitzat en aquest article possibles explicacions o possibles factors de les dificultats o problemes detectats en el desenvolupament psicosocial dels nins adoptats. Aquest plantejament pot transmetre una visió pessimista de l'adopció, que no correspon, de cap manera, als meus plantejaments. Certament, la gran majoria d'estudis en mostres no clíniques constaten l'existència de diferències entre els grups de nins adoptats i no adoptats a favor d'aquests darrers, sobretot pel que fa a trastorns d'externalització (vegeu Ferrà, 1998). Però hi ha una clara unanimitat entre tots aquests autors, especialment en els estudis més recents, en la idea que les diferències trobades són de petita magnitud i que la condició adoptiva explica sols una petita part de la variància en les puntuacions dels nins. Els resultats més positius i afinats de les darreres dècades donen una imatge molt menys radical dels riscos de l'adopció, i molt més associada a les característiques idiosincràtiques de cada nin, cada història i cada entorn familiar adoptiu que a l'estatus adoptiu *per se*. Així i tot, sembla que els nins adoptats presenten, durant els anys escolars i de l'adolescència, un ajustament psicosocial lleugerament inferior al que els correspondria en funció del seu entorn sociocultural i educatiu. Les teories que hem exposat pretenen donar una explicació d'aquests resultats i tenen, al meu entendre, una doble lectura: d'una banda, la seva existència palesa la realitat d'una problemàtica específica i multidimensional associada a l'adopció; d'altra banda, obre tot un ventall de possibilitats d'investigació, d'intervenció i de prevenció associades igualment a l'adopció.

Referències bibliogràfiques

- AMORÓS, P.: *La adopción y el acogimiento familiar. Una perspectiva socio-educativa*. Madrid: Narcea, 1987.
- AMORÓS, P.; FUENTES, N.; MOLINA, M.C. i PASTOR, C.: «Famílies que volen adoptar. Definició dels processos de preparació-educació a través d'una investigació cooperativa», a *Temps d'Educació*, núm. 20, 1998, pp. 80-99.
- BARTHOLET, E.: *Family Bonds. Adoption and the Politics of Parenting*. Boston: Houghton Mifflin Company, 1993.
- BOHMAN, M. i SIGVARDSSON, S.: «Outcome in Adoption: Lessons from Longitudinal Studies», a BRODZINSKY, D. M. i SCHECHTER, M. D. (Eds.): *The Psychology of Adoption*. New York. Oxford: Oxford University Press, 1990.

- BRINICH, P. M.: «Adoption from the Inside Out: A Psychoanalytic Perspective», a BRODZINSKY, D. M. i SCHECHTER, M. D. (Eds.): *The Psychology of Adoption*. Nova York. Oxford: Oxford University Press, 1990.
- BRINICH, P. M.: «Psychoanalytic Perspectives on Adoption and Ambivalence», a *Psychoanalytic Psychology*, 12 (2), 1995, pp. 181-199.
- BRINICH, P. M. i BRINICH, M. A.: «Adoption and Adaptation», a *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 170 (8), 1982, pp. 489-493.
- BRODZINSKY, D. M.: «Adjustment to adoption. A Psychosocial Perspective», a *Clinical Psychology Review*, 7, 1987, pp. 25-47.
- BRODZINSKY, D. M.: «A Stress and Coping Model of Adoption Adjustment», a BRODZINSKY, D. M. i SCHECHTER, M. D. (Eds.): *The Psychology of Adoption*. Nova York. Oxford: Oxford University Press, 1990.
- BRODZINSKY, D. M.; SCHECHTER, D. E.; BRAFF, A. M. i SINGER, L. M.: «Psychological and Academic Adjustment in Adopted Children», a *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 52 (4), 1984a, pp. 582-590.
- BRODZINSKY, D. M.; SINGER, L. M. i BRAFF, A. M.: «Children's Understanding of Adoption», a *Child Development*, 55, 1984b, pp. 869-878.
- BRODZINSKY, D. M.; SCHECHTER, M. D. i HENIG, R. M.: *Being adopted. The Lifelong Search for Self*. New York: Anchor Books, 1993.
- CADORET, R. J.: «Biologic Perspectives of Adoptee Adjustment», a BRODZINSKY, D. M. i SCHECHTER, M. D. (Eds.): *The Psychology of Adoption*. New York. Oxford: Oxford University Press, 1990.
- CLOTHIER, F.: «Some aspects of the problem of adoption», a *American Journal of Orthopsychiatry*, 9, 1939, pp. 598-615.
- CLOTHIER, F.: «The Psychology of the Adopted Child», a *Mental Hygiene*, 27, 1943, pp. 222-230.
- DELVAL, J.: *El desarrollo humano*. Mèxic. Espanya: Siglo XXI, 1994.
- FERRÀ, P.: *Aportacions al desenvolupament psicossocial del nin adoptat*. Tesi Doctoral. Dept. de Ciències de l'Educació. Universitat de les Illes Balears, 1998.
- FUERTES, J. F. i AMORÓS, P.: «Práctica de la Adopción», a PAÚL de, J. i ARRUIBARRENA, M. I. (Ed): *Manual de Protección Infantil*. Barcelona: Masson, 1996, pp. 447-485.
- HOOPES, J. L.: *Prediction in Child Development. A Longitudinal Study of Adoptive and Nonadoptive Families. The Delaware Family Study*. Nova York: Child Welfare League of America Inc, 1982.
- HOOPES, J. L.: «Adoption and identity formation», a BRODZINSKY, D. M. i SCHECHTER, M. D. (Eds.): *The Psychology of Adoption*. New York. Oxford: Oxford University Press, 1990.
- GE, X.; CONGER, R. D.; CADORET, R. J. i NEIDERHISER, J. N.: «The Developmental Interface between Nature and Nurture: A Mutual Influence Model of Child Antisocial Behavior and Parent Behavior», a *Developmental Psychology*, 32 (4), 1996, pp. 574-589.
- KIRK, D.: «A Dilemma of Adoptive Parenthood. Incongruous Role Obligations», a *Marriage and Family Living*, 21, 1959, pàg. 4.
- KIRK, H. D.; JONASSOHN, K. i FISH, M.: «Are adopted children especially vulnerable to stress?», a *Arch Gen Psychiat.*, 14 (3), 1966, pp. 291-298.

- KIRK, D.: *Shared Fate. A Theory and Method of Adoptive Relationships*. Washington: Ben-Simons Publications, 1984, 1ª ed. anglesa 1964.
- MARCH, M.: *La adopción en Mallorca. Una investigación evaluativa*. Pedagogia Social i Treball Social, 1. Universitat de les Illes Balears i Conselleria de Governació, 1994.
- MIALL, Ch. E.: «The stigma of adoptive parent status: Perceptions of community attitudes toward adoption and the experience of informal social sanctioning», a *Family Relations*, 36, 1987, pp. 34-39.
- MIALL, Ch. E.: «The social construction of adoption. Clinical and community perspectives», a *Family Relations*, 45, 1996, pp. 309-317.
- NICKMAN, S. L.: «Losses in Adoption. The need for dialogue», a *Psychoanalytic study of the child*, 40, 1985, pp. 365-398.
- PALACIOS, J.; SÁNCHEZ, Y. i SÁNCHEZ, E. M.: *La Adopción en Andalucía*. Sevilla: Junta de Andalucía. Consejería de Asuntos Sociales. Dirección General del Niño, 1996.
- PLOMIN, R.: «Genetics and Children's Experiences in the Family», a *J. Child Psychol. Psychiat.*, 36 (1), 1995, pp. 33-68.
- PRINGLE, M. L. K.: *Adoption. Facts & Fallacies*. Gran Bretanya: Longmans, 1967.
- RUTTER, M.: *La Deprivación Materna*. Madrid: Morata, 1990, 1a. ed. 1972.
- SCHECHTER, M. D.: «Observations on adopted children», a *Archives of General Psychiatry*, 3, juliol 1960, pp. 795-802.
- SCHECHTER, M. D.; CARLSON, P. V.; SIMMONS, J. Q. i WORK, H. H.: «Emotional Problems in the Adoptee», a *Archives of General Psychiatry*, 10, 1964, pp. 109-118.
- SCHECHTER, M. D. i BERTOCCI, D.: «The meaning of the search», a BRODZINSKY, D. M. i SCHECHTER, M. D. (Eds.): *The Psychology of Adoption*. Nova York. Oxford: Oxford University Press, 1990.
- SIMON, N. M. i SENTURIA, A. G.: «Adoption and psychiatric illness», a *American Journal of Psychiatry*, 122, 1966, pp. 858-867.
- SEGLOW, J.; PRINGLE, M. K. i WEDGE, P.: *Growing-up adopted*. National Children's Bureau. Gran Bretanya: John Gardners Printers, 1972.

Paraules clau

Pedagogia social

Adopció

Infància

Desenvolupament psicològic

Desenvolupament emocional

Abstracts

Encontramos un amplio abanico de perspectivas teóricas que han intentado explicar, a lo largo de las cuatro últimas décadas, la mayor vulnerabilidad de los niños adoptados, en cuanto a su ajuste psicossocial. Esta vulnerabilidad ha quedado reflejada en un importante número de estudios de niños adoptados, tanto en nuestras clínicas como no-clínicas, pero no se acaba de llegar a un consenso respecto a su magnitud y significación social. En el presente artículo, a partir de un breve recorrido histórico sobre la investigación en este ámbito, se pretende ofrecer una panorámica de las principales orientaciones teóricas que han intentado explicar las razones y/o mecanismos de las dificultades en el desarrollo psicossocial de los niños adoptados.

Nous avons trouvé un large éventail de perspectives théoriques qui ont tenté d'apporter une explication, au long des quatre dernières décades, à la plus grande vulnérabilité des enfants adoptés en ce qui concerne leur adaptation psychosociale. Cette vulnérabilité s'est trouvée reflétée dans un grand nombre d'études d'enfants adoptés aussi bien dans des échantillons cliniques que dans des échantillons non-cliniques mais on ne parvient pas à atteindre un consensus en ce qui concerne son ampleur et sa signification sociale. Dans cet article, à partir d'un bref parcours historique parmi la recherche dans ce domaine, on prétend apporter une panoramique des principales orientations théoriques qui ont tenté d'expliquer les raisons et/ou les mécanismes des difficultés dans le développement psychosocial des enfants adoptés.

There is a wide range of theoretical perspectives that have, over the last four decades, tried to explain the greater vulnerability of adopted children as regards psychosocial adjustment. This vulnerability has been seen in a significant number of studies on adopted children, both in clinical and non-clinical samples, but consensus has not been reached regarding its magnitude and social significance. This article, starting from a brief historical summary of research into this field, offers a panorama of the main theoretical directions that have tried to explain the reasons and/or mechanisms behind adopted children's difficulties in psychosocial development.